

ՊԱՏՄԱԳԻՏԱԿԱՆ

[Գ ԳԼՈՒԽ]*

Հարցումն և որորդ ի նոյն զիշերին պաշտամանն: Է՛ր
 փան հանապազորդ ի զիշերային փառաւորութեանս
 զերգս երից մանկանցն անխափան բերէ սուրբ և ընդ-
 5 հանրական եկեղեցի Քրիստոսի. յորոյ վերայ Քարոզ և
 ապա Աղաւթքն նմանապէս կարգեալ: Կամ զի՛նչ պատ-
 ճառ զԱստուած քաւեայն, և որ զՈղորմեացն. նոյնպէս
 Քարոզն և Աղաւթքն. յետ որոյ և զՏէր յերկն/ւցն ընդ-
 միջելով, յոր Փառք ի թարծունս յարի: Իսկ յաւուր մեծի
 10 յարու՞թեանն տեառն Մեծացուցէ 154^թ սրբոյ կուսին.
 և ապա զսուրբ Աւետարանն ընթերցեալ. արդ զի՛նչ ար-
 դեաւք ցուցանին աշխարհն խորհրդածուք:

Պատասխանիք համառաւտեալք. Աստուած յաւիտե-
 նական որ զամենայն հաստատեաց, զերևելիս ասեմ և
 15 զաներևոյթ բնութիւնս, զոր բանիւ գոյացուցեալ ուսու-
 ցանէն մեզ զիրք յոչնչէ. իսկ զթագաւորական զպատ-
 կերն յետոյ ի պատիւ ինքեան տէրութեանն ստեղծա-
 նէր ձեռաւք, առաւել մեծարեալ զանարդ նիւթն, յեր-
 կինս հանելով ի տէրունեան փառս, որ է ըստ պատ-
 20 կերին և ըստ նմանութեան. սակս որոյ հրամա(յ)է
 արժանապէս քաղաքավարիլ, զի ինքնյաւժար ընթացիւք

* Տես «Արարատ» ասորիլ-նայնս, ծամաւորգութեան մեկնութիւնս

1 Տես Համառօտ Գ գլուխ.

9 Ա. արի.

13 Տես Յով. Իմ. 85. «Եւ եթէ վ՛ս ի՛նչ պատճառի զընդ ե-
րից մանկանցն հանապազ երգեն ի զիշերին . . . Քանզի ա՛ճն
յաւիտենական որ զա՞մ արարածս բանիւ գոյացուցեալ, ուսուցին
մեզ զիրք սուրբք յոչնչէ լեալ զա՛մ». և այլն:

14 Բ և հաստատեաց. «Եւ» օտար ձեռքով.

20 Բ հրամանայ.

21 Ա արձանապէս, Բ արժանապէս. «ձ» «ժ» փոխած օտար
ձեռքով.

ըմբռնեսցէ գյառաջագրեալ խորհուրդ: Աստանաւր ի վայր
 հարեալ շարին խնդմամբ, զանհասանելին ինքեան կա-
 մելով յափշտակել քարձրութիւնն, յորում անհանդուր-
 ժելին ի վերայ հասանէր աղէտ. զի զոր սիրան ընկալաւ
 5 փափագանաւք զխրատ զնորին, և ձեանայր յառաջագի-
 մութիւն. ուստի և քարշեալ իբր շղթայիւք ի խորս ան-
 զիտութեանն, աստուած ինքեան յաւրինէր զկործանիչն.
 ընդ որոյ հաւանեալ լծով զարտաքին ժառանգէր ^{6^m} զխա-
 ւար, և ամենևին ընդ մահու ^{155^m} կորստեամբ գրաւեալ.
 10 այս իսկ այսպէս եղելոյ, ոչ ևս կարացեալ ժուժկալել
 իւրում պատկերին կործանման յաղթեալն ի մարդասի-
 րութենէ Հայր, այլ ընդ առաջ գնացեալ մարգարէական
 քարոզութեամբն, զիրկս արկեալ համբո՛ւրէր զդարձեալն
 ի խոզաշաւեղ կռամոլութեանց, պատմուճան փառաց և
 15 մատանի հրամայէ ազուցանել, առ ի նորոգել զմարդն
 ծննդեամբ Որդւոյն իւրոյ ի սուրբ կուսէն, զի անգործ
 լիցի շարն ոչինչ գտեալ յիւրոցն հողեղինիս: Ապա զմեծն
 և զանպարագրելի եզն, և զանմահ իւր Որդի և բան
 տայ ի գենումն. որով կոչէ ի հարսանիս գտիեգերս. և
 20 այսպիսի տնաւրէնութեամբ նորոգել զսարերքս. և կեն-
 դանացեալս անխափան ի կիր առեալ գերկուցդ մեծա-
 պայծառ խորհուրդ աւուրցն գտանէ, զծննդեանն ասեմ
 և զյարութեանն, ոչ միանգամ կամ երիցս կամ յոլովս,
 այլ զաւրհանապագ միանգամ ի տարւոջն, զիսկականն
 25 հռչակելով. նաև յամենայն միաշարքաթան զնոյն խորհուրդ
 քաջութեան Տեառն մերոյ և զմահու յուժումն, և զմեր
 փրկութեանն վերստին տաւնեմք ^{155^p} երևելապէս, զսոյն

1 Բ գառաջագրեալ.

7 Բ «ա՞ծ» քերուած էր.

10 Ա ժուժկալ. Բ ժուժկալել, «ել» օտար ձևըով և տողից
 քարձր: Դրինք Յով. Իմ. նման՝ ժուժկալել.

11 Ա. պատկերիս.

17 Բ հողեղինիս. «ս» քերած «ա» փոխած և շինած — հողե-
 դինի առելն.

24 Ա. զիսկական.

27 Ա. սոյն. Բ զսոյն. «զ» օտար ձևըով.

և յամենայն աւուրաւ Արդ տաւնէ եկեղեցի ^{6^f} Աստուծոյ
հանապագ զփրկութիւն նախաստեղծին, զոր արար Որդին
միածին. նախ զարուին ի ձեռն քաղղէացւոցն կործան-
ման. և երից մանկանցն փառակցութեան Որդւոյն աս-
5 տուծոյ: Բայց նախադասելոյ պատճառ զ'Լերնութիւն
եր'ց մանկանցն քան զՍիդորմիայն սաղմոս, զի նախ զա-
րուին յառաջ բերէ զփրկանաւորութիւն: Վասն զի այր է
զլուխ կնոջ, յետոյ և զիգականին զազատութիւն, ոչ
ևս անաւրէնութեամբ յղանալ և արտամութեամբ ծնանիլ
10 որդիս յանէծս:
Վասն զի լուծաւ դատապարտութիւն սրբոյ Աս-
տուածածնին որդէծնութեամբ. և քանզի բարձաւ ամե-
նայն պատճառք մահու որ յանիծիցն մտին, մարմնանա-
լով Որդւոյն Աստուծոյ տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիս-
15 տոսի. և մահուամբ և յարութեամբ նորին ընդ նմին
յարուցեալք ի թաղմանէ մեղացն, որք ընդ նմա մեռաք
մկրտութեամբ: Նաև համարձակի ասել թէ, և ընդ աջմէ
Հաւր նստաք պսակեալք. զայս տաւնէ եկեղեցի սուրբ:
Յաղագս այսպիսի երախտեաց, որ առ մարդոյ եղև յԱս-
20 տուծոյ, անդադար մատուցանէ զյառաջագոյն ասացեալ
երգս երից մանկանցն: Եւ ^{156^w} զղաւթեան սաղմոսն
առաջին, որպէս յաղագս Ադամայ, որ քրիստոսին եղև
առ ^{7^w} ի բժշկութիւն ազգի մարդկան. և միւսն վասն
Եւայի սրբութիւն, զորդէղբութիւնն ի մեզ ընդունել.
25 այսու երկու խորհրդածութեամբք ի Քրիստոս միացեալ
մարդն աստուծոյ, անխոնարհելի կալ ի սրբութեան ա-
դաշէ զերբեակ միութիւնն աստուածութեան «քաւեայն՝
ասելով, զիս զմնդուորս»: Բայց ասացելոցս զիտմանց
ուժընդակ լինի մեզ միաշարաթուն աւուրն յայտնու-
30 թեան, զոր ի միջի այսոցիկ կատարի, Մեծացուացէ
Աստուածածնին միշտ կուսին նախամաւրն աւետիք յա-

21 Սաղ Ծ Ողորմեա Ինձ ա՞ծ.
27 Բ ի ձեռն ա՞ծու՞ե
27 Բ զքաւեայն. «զ» օտար ձեռքով.

բութեանն, ի հոգոյ ստեղծելոյն Ադամայ կենդանութեանն:

Բայց նախ որպէս մարգարէական բարբառովն ազաչէ, «Արի տէր» ի ծոցոյ հաւր ի փրկութիւն մեզ, և 5 մի թողուր իսպառ զկորուսեալսն. և եթէ «Տէր յաւզնել ինձ փութա». կամ ըստ գիշերն դաշն յուղւոյ, ասպընջական եկեալ յուղւոյ, որ յաւետարանն կայ. երթեալ առ իւր մտերիմ ժտէր, սակս երիցս խնդրելով նկանակս, որ զՆրբորդութիւնն նշանակէ, շարժել զոգոր- 10 մութիւն և գոյս աստուածութեանն. թէ առ ի սոյն սիրեցեալքն իմ ^{156^p} իակգբանէ, զոր և սիովնի աւետարանէ զցնծութիւն գտանել զփրկութիւն, Պատգամորեսցէ ասելով, [տէր] յախտեան. և եթէ, «Երանի է ^{7^e} որ յուսայ ի նա»: Ապա ընկալեալ գոյս զիտութեան աւետարանին 15 քարոզութեամբն որպէս յաստուածուստ վկայեալ, և ընկալեալ զփառացն ցնծալից ուրախութեամբ, հանապազորդեալ ախորժէ զԱւրհնութիւնսն երից մանկանցն, և զաւրհնութիւն յարուցելոյն ի մեռելոց. հրաման տալով նստելոցն ի խաւարի անգիտութեան գալ առ լոյսն ճրշ- 20 մարիտ, և համբառնալ զձեռս սուրբս առ փրկիչն բոլորից Քրիստոս. և զուարճանալ հրամայէ քարոզութեամբն աւետարանին մեծի ծագման յարութեանն Տեառն:

Չայս խորհուրդ փրկութեան ոչ նոր ինչ և առժամայն իմացեալ մանկանց եկեղեցւոյ, այլ անդուստ ի 25 վերուստ բազում աւրինակաւք. բայց որպէս յայտնեցաւ յառաջագոյն կարգեալ ի Հոգւոյն սրբոյ խորհուրդ պաշտաման եկեղեցւոյ սրբոյ Աւրհնութիւն երից ման-

4 Սաղ. 107. 27.

4 Ա. ի փրկութիւնն.

5 Բ. զկորուսեալս.

5 Սաղ. 41. 1.

7 Ա. յախտեանական. Բ. յաւետարանն. վերջին «և» օտար ձեռքով, տողից բարձր.

12 Սաղ. 106. 10.

13 Սաղ. 15.

21 Քզ. Չուարճացեալքս.

հանցն, մահու յարութեամբն Քրիստոսի փրկութիւն նա-
 խահաւրն. և Աստուած քաւեան՝ պաղատանս խոնարհու-
 թեամբ ամենայն քրիստոնէից յաւուրս ^{157^m} աղուհացիցն
 աղաւթքն հանապազաւր. նոյնպէս Մեծացուցէն և Ո-
 5 դորմեացն խոնարհութեամբ նախահաւրն ազատութիւն
 կուսականովն ^{8^m} ննդեամբն շնորհել: Իսկ զայն խոր-
 հուրդ դիտապետութեան հրամանատարութիւն ծննդոց՝
 աստուածահաւրն Դաւթի առ եկեղեցի սուրբ, թէ, «Չըն-
 ակցէք զտէր յերկնից», և յաջորդովն «Աւրննցէք զտէր
 10 յաւրնութիւն նոր», ասելովն, «Ուրախ եղև խորայել յա-
 րարիչն». զայս երգս սրբութեան Պենտէկոստէին ասեմք
 խորհրդաբերեալ, յորում և առաքեալքն ընկալեալ զկեն-
 զանարար ողջոյն և զփշուճն Հոգւոյն սրբոյ՝ զոր Ազամ
 հեռացոյց ի բնութենէս, զորս ճշմարտապէս պատկեր է
 15 այնմ մեծի աւուր անստուերի, զորս մեծաձայն գոչէ
 մարգարէն, «Աւրննցէք՝ ասելով, զաստուած ի սորու-
 թեան նորա»: Վասն այսորիկ պատշաճեցուցանեմք
 զապոմոսս զայս աւուրցն, որ յետ յարութեանն Փրկչին:
 Արդ ասացեալքս աւրնութիւնք զմի ունին ի դիտումնն,
 20 որ զանանցանելին վերաբերի խորհուրդ և Փառք ի քար-
 ծուկաղ զանախի կենացն, և զասակցութեան մարդկան
 ընդ վերնոցն բնակութիւն, միաձայնութեամբ երգել
 աւրնութիւն ամենասուրբ Երրորդութեանն: Չայս տաւ-
 ն(է) եկեղեցի աստուծոյ յայտն ^{157^p} ապէս և ծածկապէս
 25 հանապաղ ի ներկայս ըստ անաւր ^{8^p} էնութեանն Քրիստո-
 սի, և որ յապառնոջն է յինելոց բարձրագոյն խորհուրդ
 փառս տուեալ ստորիջեալ, իբր տակաւին ևս յերկարի՝
 զմիասնականն գոչել: Առաստաղին իրգս զաւուրն ցու-
 ցանէ խորհուրդ. զգոհացողականն ծաւալեցուցանէ քաւ-

2 Ա. քաւեայն.
 7 Ա. ա՛ղնդոց. փիս = ծննդոց.
 8 Սաղ. ԴԽԸ 1.
 9 Սաղ. ՃԽԹ 1.
 10 Սաղ. ՃԽԹ 2.
 16 Սաղ. ՃԾ 1.

րող աղաչել զամենակալն Հայր, թէ որ այսպիսի սքան-
 ճելեալք պահպանեալ բարձրացոյց զազգս մարդկան, և
 ամենայաղթող լինել արժանաւորեաց. և յարդեան ժա-
 մանակս սրահեցէ զեկեղեցի իւր սուրբ մինչև ի գա-
 5 չուստ Որդւոյ իւրոյ. զորս առաքեալ քահանայութեանն
 ի վեր հանէ զԱղաթս ժողովրդեանն առ Աստուած, հաս-
 տատուն լինել ի կամս պատուիրանի նորա, և առաքե-
 լական հաղորդութեամբ շնորհիւն վայելեալ ի կենցա-
 դումս, առ ի լինել տաճար մաքրագան սրբոյ և միաս-
 10 նակաս Երրորդութեանն արժանաւոր ձայնիւ սուրբ
 խորհրդով փառաւորել զմիածին Որդին Աստուծոյ:

[Դ ԳԼՈՒԽ]

Թէ որպէս պարտ եւ պատշաճ է իմանալ զՍուրբ Աստուածն
 եւ զՄանկունսն:

15 Յետ այսորիկ խորհրդածութեամբ ապա և որ քան
 զամենայն նախասացեալսդ բարձրագոյն է համարձա-
 կեալք ընդ վերին գուարթունսն ոչ գոչեն ի դէմ
 սրբասացութեան, այլ ի դէմս միածնի⁹ն մի¹⁵⁸այնոյ
 Որդւոյն աստուծոյ, այն՝ որ յառաջ քան զյաւիտեանս
 20 էր ընդ Հաւր և Հոգւոյն սրբոյ:

Յետին ժամանակս մարդ եղեալ ի սրբոյ կուսէն
 յաղագս զմարդն փրկելոյ, խաչեցաւ վասն մեր և թա-
 դեցաւ, և յարեաւ յաւուր երրորդի, և վերացաւ յեր-
 կինս և նստաւ ընդ աջմէ Հաւր իւրոյ ծնաւդին: Արդ
 25 յառաջագոյն գուշակելոյն Մովսիսի ոչխար հրամայէ զե-
 նուլ ընդ երեկս, որ է ի լրման ժամանակի մահն Քրիս-
 տոսի: Ապա և գառն զենեալ ի քահանայիցն առաւա-

6 Աղ. Գոհանամբ զքեն.

6 Բ ժողովրդեան.

12 Տես Համառօտ Դ զլուխ.

17 Ա չունի՝ ոչ.

26 Ա զմահն.

տուն աւրինադրի և երեկունն: Արդ՝ այս է ըստ սրբոյն
 յաջողակ խոստովանութիւն առաւաւտին ասելով խաշե-
 ցարն և երեկունն. այս է ճշմարիտ խոստովանութիւնն
 հաւատոյ, [և] ոչ որպէս անիծեալն ստամիտ Լեոնին,
 5 կամ աստուածուբայ և մարդադաւան ժողովն Քաղկե-
 դոնի, որ փոխանակ խաշեցար ասելոյ՝ ըստ առաքելա-
 կան և մարգարէական քարոզութեանն, ասացին ուր
 ուրեք, Սուրբ Աստուած որ մատնով խաշեցար Եւ այս-
 պիսիք ևս յօլովք հայհոյութեան բանք, որ կայ ի նոցա
 10 յամբարշտութեան կտակի, զոր նզովէ սուրբ եկեղեցի,
 յորս հաստատուն հիմամբք ի վերայ աստուածային վի-
 մացն շինեալ: Արդ զայս ամենայն յառաջագոյն 9^ր գի-
 տացեալ սրբոյ և առաքել^{158^ր}ական եկեղեցւոյ, յիրաւի-
 ասէ, «Սուրբ Աստուած, սուրբ և հզաւր սուրբ և ան-
 15 մահ, որ խաշեցատ վասն մեր ողորմեա մեզ»: Վասն զի
 աստուած էր Բանն, որ մարդացաւն ի սուրբ կուսէն. և
 հզաւր է, որ յաղթեաց երկրորդ անգամ, այսինքն բան-
 սարկուին. և անմահ է, որ անմահացոյց զմեզ մարմնա-
 նալովն անմահ և անապական Բանն աստուած: Արդ ե-
 20 ըիցս ասելով սուրբ սուրբ սուրբ և հզաւր, զհաւր և
 զհոգւոյն սրբոյ կամս միաւորութեան ընդ Որդւոյ ի խաշ
 անդր ծանեայք. խորհուրդ բերեալ ասելով, սուրբ և
 անմահ, որ վասն մեր խաշեցար ողորմեա կամաւք Հաւր
 և Հոգւոյն յաղագս աշխարհի կենաց: Արդ հոգևորապէս
 25 ծանուցեալ զխորս պատուիրանի մտաց՝ կեցցուք, և լոյս
 արեգականն իբրև զլոյս աւուրցն եւթանց, զոր և կա-
 տարելամիտ սրբոցն ի ծագել մեծի արեգականն Քրիս-
 տոսի, ըստ որում և այժմ տեսանեմք զորդիս աշխար-
 հիս ընդ ծագել առաւաւտուն ընդ հրեշտակս կարգա-
 30 պետեալս: Նաև զհաւուցն ևս ի տարափ առաւաւտուն
 ճռուողելն ի ձեռն հովուապետին աւրհնել և փառաւորեալ

5 Բ քաղկիդոնի.

12 Բ շինեալ է. «և» օտար ձեռքով.

20 Ա. չունի երկրորդ՝ «սուրբ». Բ երկրորդ «սուրբը» օտար
 ձեռքով:

4 զարարիչն, յորոյ զաւրհնութիւնսն առնու Քրիստոս ի
 5 ձեռն քահանայապետին: Ութեանն դարին ծագ¹⁰եալ
 զլոյս ամենայն աշխարհի ողորմութեանն, ըստ երանե-
 10 լոյն Յովհաննու ի հաթուղ¹⁵⁹իկէին ասելով, թէ «Տեսա-
 5 նելոց եմք զնա՝ որպէս եւ է իսկ», և դարձեալ եթէ,
 «նման նմա լինելոց եմք», այսու մեծի ըստ գերագոյն
 ասելոյ խորհրդածութեամբք վերհամբարձեալ ի ստորնայ-
 նոցս, զի հնգիւք սաղմոսիւք ի նախերգականին զհինգ
 զգայարանսն նշանակէ. և այլ հաղմածք ժամուցն դա-
 10 ճուճն և զհասակդ կոչէ. և կատարելագունիցն ասելով
 Փրկչին, «Եթէ ոչ դողծջիք եւ վնիջիք իբրև զմանկտիս».
 և աստի կատարումն աղաւթիցն, եթէ, «Ներհնեցէք ման-
 կունք զտէր եւ աւրհնեցէք զանուն տեսան», որ հրամա-
 նին անսացեալ պատասխանւոյն. «Նղիցի անուն տեսան
 15 աւրհնեալ յաւտեանս, որ կանգնելոց է ի գլորմանէ
 կորստեանն և կարգեաց ընդ վերին զաւրսն. որում
 փառք յաւտեանս ամէն:

[Ե ԳԼՈՒԽ]

20 Հարցումն երկրորդ ժամուն. Եթէ զի՞նչ է առաւա-
 20 տուն Աղաւթքն ընդ որս արեազալսն կատարեմք:
 Պատասխանի: Այս խորհուրդ, որ միւսանգամ
 զալստեանն Քրիստոսի լինելոց եմք, զյարութիւն մարդ-

4 Ա. Յովհ. Գ 2.

6 Ա. այսիւ, Բ այսու. «ո» օտար ձեռքով.

10 Ա. գոչէ.

11 Մատ. ԺԲ 3.

12 Սաղ. ՃԺԲ 1. 2.

14 Բ պատասխանեն. «Են» օտար ձեռքով.

18 Տես Համառօտ և զլուխ.

20 Յոհ. Իմ. 92 «Եւ եթէ զի՞նչ խորհուրդ ունի առաւօտին
 աղօթքն, որ ընդ արեազալսն կատարեն: Այս աղօթքս զմիւսանգամ
 զգալուստն Քրիստոսի նշանակէ, և յարութիւն մարդկան ի գե-
 րեզմանացն» և այլն:

21 Բ խորհուրդ է որ ի. «է» «ի» օտար ձեռքով.

կան նշանակէ. զի յայսմ ժամու առաւաւտու լինի նորոգումն տիեզերաց, թէև ասի «ի մէջ գիշերին» ըստ 10^p տէրունական բանին, այլ նա է առաւաւտն կենաց և սկիզբն երևելոյ արեգականն արդարութեանն. և լինե-
 5 լ^{159^p}ոց է յայն առաջին ժամու յայտնութեանն մեծի. վասն զի յայսմ ժամու վարկանիմ զմարդն ստեղծեալ ի կենդանարար ձեռացն, յորում և ի նմին ժամու և զմիւսանգամն բնգունի զկենդանութիւն. այսոցիկ խորհրդոց բազումք վարին ի ներկայսս աւրինակս ըստ աս-
 10 տուած ընկալն Պաւղոսի ասելոյն, եթէ, «Եւ սյուպէս յարութիւն մեռելոց», և եթէ, «փող հարկանի եւ մեռեալք ի Էրիստոս յարիցնն յառաջագոյն» այլաբն հանդերձ. զնոյն և սուրբն Գրիգոր յեղեղու մանրապատումն յանցանել ձմերայն բուսոյն և տնկոյն բողբոջմամբ, և զհա-
 15 ւուցն ի գիշերոյն մերձ լինել յառաւաւտն ձայնք:

Վասն այսորիկ ահիւ սթափեալ աղաւթէ ի ժամուս յայսմիկ, ակն ունելով յուսով նորոգման միւսանգամ. և նախագգեստ լուսոյն զուարթաթոխ ձեպիլ ի հանդիսումն ապմովք երևեցելոյն, և հատուցանող ըստ իւրա-
 20 քանչիւր զարժանն, որում փառք յաւիտեանս ամէն:

2 Բ եթէ. փխ = թէև
 2 Մարկ, ԺԳ 35.
 10 Ա. Կորնթ. ԺԵ 42. 52.

14 Բ ձմերայնայն բուսոցն և տնկոցն. «ոյն, ց, ց» օտար ձեռքով.
 15 Ա. գաթանգեղոսի «Վարդապետութիւն սրբոյն Գրիգորի» մասի մէջ կարգում ենք, — «Բոյսք բողբոջոցն զարնանւոյն երևեսցին յետ ձմերանւոյն: Սոյն օրինակ և յարութիւն մեռելոց (Հատուած 645, 646): «Արդարեւ իսկ գարունն բուսարեր՝ զօրինակ մարդկան յարութեան մեռելոցն ուսուցանէ (Հատ. 649)»: «Արդ ի գարունս բուսարերս և ծաղկարերս, որք զնորոգութիւն գեղեցկութեանն զարնանւոյն յետ հնութեան ձմերայնւոյն բերիցեն՝ և թոչնոցն հաւուցն ծանուցեալ զիւրեանց ժամանակ գալստեանն: . . . Զի ժամանակաւ զարնանւոյն և իւրեանց գալստեամբն ցուցանեն զժամանակ վարուց կենաց ուրախութեան մարդկան, ի ձայն առնելն, ի ճշելն, ի ճոռղելն՝ ի շինել բունոցն (Հատ. 655)». Ա. գաթ. 1909. Տփիսիս:

[2 ԳԼՈՒԽ]

Հարցումս նրորդ ժամուն, թէ որպէս է նրորդ ժամու Աղօթքն խորհրդաբերին:

Պատասխանի. Խորհրդաբերումս այս մեծին է խորհուրդ և ի վեր քան զմեր կարողութիւնս. բայց ի մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի կրիցն և ի ներգործութեանցն կարեմք ուսանել, զոր կատարեացն վասն մերոյ փրկագործութեանցն ի կենդանարար շարշարանս իւրում, ¹⁴⁰ յասել անդ երանելոյն Մարկոսի, «էր, ասէ, ժամ նրորդ»
 10 եւ հանին զնա ի խաչ»: Արդ էր արդեալք յերրորդ ժամու զայ ի խաչ ելանել. թուի եթէ ի նոյն ժամու գերեալ լինէր նախաստեղծն ի բանսակուէն մոլեկան ընթացիւք ի ծառն մահաբեր՝ ի շար խորհուրդն, յորում էմանուէլն մերով կերտարանաւքս զճանրութիւն մեղաց
 15 մերոց բեռնաւորեալ, երթայր ի նոյն ժամու ի տեղի կառափմանն բարձրանալ ի խաչափայտին, զի զանկեալն վերացուցէ բեռովք զոտս և զձեռս առաքինարար տարածեալ յաղագս Աղամայ յանդգնապէս ընթացիցն ի պտուղ և ի ճաշակ ծառոյն, և զձեռագիր յանցանաց
 20 զկտակն խափանեաց. և տարերցն ապականութիւն որ յայսմ ժամու աւճաջամբ պտղովն զրդեաց, խաղացուցանէ իւրով մաքրողական շարշարանաւքն:

Իսկ Յովհաննէս վեցերորդ ասէ լոկ, ոչ զի զիս¹⁴¹ աչ

1 Տես Համառօտ 2 գլուխ.

4 Տես Յով. Իմ. 96. «Եւ եթէ զի՞նչ խորհուրդ ունի նրորդ ժամու աղօթքն: նրորդ ժամու աղօթից խորհուրդս ի վեր է քան մեր կարողութիւնս, . . . Բայց . . . տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ի կրիցն և ի ներգործութեանցն կարգեալս և այլն:

5 Ա. մերոյ.

9 Մարկ. ԺԵ 25.

15 Յով. Իմ. Բառնայր: Համառօտը՝ բեռնաւորեալ. Ա. Բ բեռնաւորեալ.

23 Յովհ. ԺԹ 14:

ելանելոյն ասէ, այլ զժամ ձաղանացն՝ որ ի հրէիցն ըմ-
 բոնեալ: Բայց ի խաչն յԵրրորդ ժամու վերացաւ բազէն
 տարածեալ զձեռս իւր դիտելով ընդ հարաւ, յափշտա-
 կեալ զմարդն ի մահուանէ ի կեանս: Ապա յետ այսորիկ
 5 յորեղինի ի նոյն աւրինակաւ աւուր յԵրրորդ ժամու
 տեսան¹⁴⁰ եմք զՀոգին սուրբ յառաքեալս հրեղէն լեզ-
 ուաց: Սակս յայսմ ամենայնի ասեմք, յայսմ Երրորդ
 ժամու գլորեալ զմարդն առաջին, յորում ել և դրարե-
 գործութիւն ընկալաւ: Ապա յիրաւի պատկառեալ յայսմ
 10 ժամու աղաւթիցն խնդրելով զՀոգին սուրբ առաջնորդ
 լինել յերկիրն բարութեանց, ըստ որում միածնին Բա-
 նին ի նոյն Երրորդ ժամու ծագէ յարարածս զգալուստն,
 զորս մի ոք անմասն եղեալ ի փրկութենէն զրկեսցի,
 որում փառք յաւիտեանս ամէն:

[Է ԳԼՈՒԽ]

Աթէ չինչ աւրինակ իմասցուք ի մեծի աւուր յա-
 րութեան Տեառն յԵրրորդ ժամու զգետաւորեալն Քա-
 հանայապետին, և ամփիռն որ ի ձեռին ունի: Եւ կամ
 զինչ յինքեան ունի խորհուրդ Տէր Թագաւորեայն, և
 20 սուրբ Աւետարանն և համբարձումն հանդերձ սրբասա-
 ցութեամբքն, և կամ զինչ Քեզ վայելեայն և Մարգա-
 րէականն, կամ Մեսեղին և Առաքելականն, և կամ զինչ
 Ալէլուան և Աւետարա¹²⁰նն սուրբ, և Հաւատամն մեծա-
 ձայն, և սուրբ Խորհուրդն, որ ճաշսժամ կոչի:

2 Յովբ. 1, Թ 26 «Ի քումմէ իմաստութենէ եկաց բազէ տա-
 րածեալ զթևս, անշարժ դիտել ընդ հարաւ»:

5 Բ յորեղինի.

8 Բ և ի նոյն ժամ զրարեգործութիւն. «ի նոյն ժամ» օտար
 ձեռքով:

14 Բ չունի՝ ամէն.

15 Տես Համառօտ է Գլուխ.

19 Բ Թագաւորեացն.

20 Բ սրբասացութեամբք.

22 Բ մէսէզին,

Արդ ամենայն քրիստոսաւանդ հանգերձելոցս այսոցիկ խորհուրդս ի մէջ պաշտեցելոյ կարապետ և ստուեր գիտեմք զոյսի, քան ի առ զՄովսէսն հրամայեալս՝ ի հր-
 5 նուան. և ոչինչ ընդ վայրաքարչ և ընդ երկիր կոխելի, այլ «ի վերայ ուսոց բարձեալ սերելն»՝ ըստ Եսայեայ
 44^ա ասելոյն երկնաքաղաքացւոյն խոհերս. և որք ընդ Մովսէսի կարողանան առնուլ զմեծ պատիւ քահանայութեան,
 նախ զանձինս զգետաւորեալ Աստուծոյ արժա-
 10 նաւորին, ապա յայնն ըմբոշխնեալ, որպէս առ երջանիկն Մովսէս եղև նաև տեսիլ զարմանալի. և խորանին փառքն,
 և զգետաւոր քահանայութեան գործ պճղնաւորն առ ստորոտով զանգակաւք, և վակաս չորեքկարգեան ակամբք յուսս,
 և տախտակք դատաստանին երկու ակամբք վեցակի անուամբք
 15 զրեալ զկնքաձեն խորհրդոյ ի լանջան, և զխոյրն մեծարգի ի զլուխ քահանայութեանն. զայսոսիկ նախ քան զգալ ճշմարտութեանն մտից տպաւորեալ սուրբ
 Հոգւոյն, որով կարողանամք երկոքումք զմիմեանս իմանալ. և սկսցուք կատարելութեամբ
 20 Բ¹ 2^բ արձրելոյն և գրոց առաջնորդութեամբ լուծանել զինգրելիս բանիդ:

Արդ զպճղնաւորն ազանելով Ահարովնի, նախ զմարմնանայն աստուածն Բանին նշանակէ ըստ Եզեկիէլի, «Արքվեց նւ ի միջի նոցա այր մի որ զգեցեալ էր զպճղ-
 25 նաւորն». իսկ այլք՝ տապար ի ձեռին, զհին և նոր կտակարանք,
 որ կոտորեցին բարձին զգայթակղութիւնս յերկրէ ի ձեռն խաչազգեստս մարմնացելոյ Բանին հաւր:

(Շարունակելի)

Սահակ վարդապետ

2 Բ պաշտեցելոց.

6 Եսայ. ԽԹ 22. 42 12.

13 Ա Բ ստորոտաւ.

15 Բ անուամբ.

17 Ա զալ. Բ զգալ. «գ» օտար ձեռքով.

22 Հմմտ. Յով Իմ. 138. «Արդ պճղնաւոր զգեցելով».

22 Ա ազանելոց.

23 Եզեկ. Թ 2.

24 Ա արս.

24 Ա զգեցեալն: